

Re-integratie in 2026

Wie op zoek is naar de rubriek met de horoscoop, komt met dit artikel het dichtst in de buurt. Want we kijken vooruit naar 2026. Hoe staat het er dan voor met de re-integratie van mensen met een beperking?

TEKST Peter Passenier | Kluwer

Officieel is Nico Blok volledig en duurzaam arbeidsongeschikt. En inderdaad: hij heeft een onbekende, aangeboren spierziekte en daardoor beschikt hij over minder kracht en energie. Maar zijn bronzen medaille op de Paralympics van Beijing bewijst dat hij beter kan tafeltennissen dan degenen die hem hebben beoordeeld. Bovendien heeft hij verstand van re-integratie. Of liever gezegd: van de mogelijke re-integratie in 2026, want vorig jaar was hij projectleider van het Crossover-project WAS (Wajong, Arbeidsmarkt en Sociale zekerheden). "We benaderden 35 invloedrijke beleidsbepalers als Alexander Rinnooy Kan en Paul Schnabel, en lieten hen vijftien jaar vooruit kijken. Waarom vijftien jaar? Dat was volgens hen een goede periode. Als je hem korter neemt, kun je niets zeggen over langetermijntontwikkelingen, kijk je nog verder vooruit, dan wordt het beeld te wazig."

Tafeltennisser Nico Blok is volledig en duurzaam arbeidsongeschikt, maar won brons op de Paralympics

Wat vinden die beleidsmakers? In de eerste plaats is het zeer de vraag of Blok in 2026 nog steeds volledig arbeidsongeschikt is. "De definitie van dat begrip zal waarschijnlijk veranderen", zegt hij. "Er vallen mensen af en er komen mensen bij." Om met dat eerste te beginnen: tussen nu en 2026 zullen sommige mensen van hun beperking worden verlost. "Je ziet nu al dat mensen die slechthorend zijn met een implantaat weer redelijk kunnen horen. Tegelijkertijd zie je doorbraken bij de behandeling van lichamelijke aandoeningen als spierziekten. En volgens het merendeel van de geïnterviewden, zal die ontwikkeling zich doorzetten. In de toekomst zullen mensen letterlijk opstaan uit hun rolstoel."

Ingewikkelder

Maar dat is de zonnige kant van het verhaal. Want de bestanden worden ook geschoond door het probleem weg te definiëren. "Dat gebeurt nu al", zegt Blok. "Kijk bijvoorbeeld naar de plannen voor AWBZ-zorg, waaronder begeleid wonen. Eerst kwam je al in aanmerking als je een IQ had van maximaal 85, nu mag je niet uitkomen boven de 70."

Ondertussen zien de toekomstkijkers er ook arbeidsgehandicapten bijkomen. "De samenleving wordt ingewikkelder", zegt Blok. "Meer en meer zullen mensen daarvoor uit de boot vallen. Die krijgen moeite met het aantal regels dat op ze afkomt en de hoeveelheid informatie die we tegenwoordig moeten verwerken: denk alleen maar aan al die wachtwoorden die je moet onthouden. Een deel van de mensen met een vorm van autisme of een verstandelijke beperking kan daar absoluut niet mee omgaan. In 2026 ben je misschien ook 'arbeidsgehandicapt' als je een IQ hebt van 90, en je nooit bezig hebt gehouden met je employability."

Dat de samenleving ingewikkelder wordt, daarvan waren de beleidsmakers overtuigd. "Wat ook vaststaat is dat de beroepsbevolking zal vergrijzen, en dat de uitstroom dus groter wordt dan de instroom. Daarnaast zie je een duidelijke overgang van verzorgingsstaat naar participatiestaat. Veertien jaar geleden hoefde je voor een Wajong-uitkering bij wijze van spreken alleen je naam door te geven, nu zijn de eisen veel strenger."

Onzekerheden

Daartegenover staan natuurlijk de onzekerheden (zie ook het kader). "Ten eerste moet je je afvragen hoe de maatschappij dadelijk over mensen met een handicap denkt. Lig de nadruk nog steeds op uniformiteit, op de dertigjarige blanke, niet-islamitische, niet-gehandicapte man met vrouw en twee kinderen? Of is er ook plaats voor iemand in een rolstoel? Voor diversiteit dus."

En dan is er de tweede hoofdvraag: Hoe staat het met prikkels op de arbeidsmarkt? Hoe worden bijvoorbeeld de gaten in het personeelsbestand gevuld? Besteden werkgevers het werk uit aan het buitenland, of komt er plaats vrij voor mensen met een beperking? En in hoeverre worden werkgevers bij het aannemen en behouden van een werknemer met een handicap ondersteund door bijvoorbeeld de overheid en wetgeving?

Wwv

Als we toch in de toekomst kijken, moeten we natuurlijk ook aandacht besteden aan de Wet werken naar vermogen. Een horoscoop valt moeilijk te trekken, omdat de wet controversieel is verklaard, en er dus geen invoeringsdatum bekend is. Maar zitten er elementen in die Blok zou willen meenemen naar de toekomst? Het antwoord is ja. "Wat me bevalt is dat mensen niet meer in rare 'speciale' hokjes worden geplaatst. Waarom krijgt die kansarme schoolverlater niet dezelfde begeleiding als een Wajong'er? En waarom wordt iemand die korter dan zes maanden in de gevangenis heeft gezeten, weinig tot geen begeleiding geboden? Ik ben blij dat deze wet mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt gelijk behandelt."

Maar aan de andere kant maakt hij zich zorgen over de financiering. "Helaas lijkt 'één regeling' te gaan betekenen: één potje geld. Als je meer of dure specifieke ondersteuning nodig hebt, dan heb je pech gehad. De beleidsmakers achten de kans groot dat we het bezuinigde geld weer kwijtraken aan extra uitkeringen. Als we hierop niet tijdig anticiperen zullen we over tien jaar constateren dat we de re-integratie van niet-zelfredzamen ernstig hebben verwaarloosd."

4 scenario's

Zoals gezegd: bij hun visie op de toekomst stuiten de wetenschappers op twee onzekerheden: de mate van uniformiteit en de prikkels op de arbeidsmarkt. Zet die twee tegen elkaar af, en je krijgt een matrix met vier scenario's (waarvan geen enkele wenselijker is dan de ander):

Uniformiteit en minimale prikkels: Het aantal niet-zelfredzame mensen met een beperking is gegroeid, en hun participatie is afgenomen. Zij zijn steeds meer afhankelijk van initiatieven die door mensen met een handicap zelf worden opgezet.

Uniformiteit en maximale prikkels: De nadruk op zelfredzaamheid is doorgeschoten. Ondersteuning is alleen mogelijk als je hierdoor voor werkgevers aantrekkelijker wordt. Geld is de drijfveer bij alle beslissingen.

Diversiteit en minimale prikkels: Er ontstaat een alternatieve arbeidsmarkt met parawerknemers die werk doen van 'grote sociaal-maatschappelijke waarde'. Maar de doorstroom naar regulier werk is onvoldoende.

Diversiteit en maximale prikkels: Mensen met een beperking kunnen meedoen. Maar dat meedoen is ook verplicht. Voor creatieve geesten die een andere kant op willen, is geen plaats.

De scenario's zijn te downloaden via de website van Crossover: www.kcco.nl